

**R. P. Ferdinandi De Castro Palao, Legionensis Soc. Iesv,
Sacrae Theologiae Professoris, Et sanctae Inquisitionis
Qualificatoris & Consultoris; Operis Moralis, De Virtutibus,
Et Vitiis Contrariis, In ...**

De Iustitia Et Iure, Continens Tractatus De Prudentia, Fortitudine, &
temperantia, de Ieiunio, & Iustitia generaliter sumpta, de Iustitia
commutativa, nempe de Pactis, & Contractibus in genere, de Promissione,
& Donatione liberali, de Commodato, & Deposito, de Mutuo, & Vjura, de
Emptione, & ...

**Castro Palao, Fernando de
Lugduni, 1669**

21. An primo petenti possis debitum soluere, cum nequis aliis creditoribus
eiusdem ordinis satisfacere, ipse que solutum retinere.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76677](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76677)

- 2 Alii consent debita ex contractu preferenda esse.
- 3 Verius est nullum esse prelationis ordinem.
- 4 Fit factis oppositis fundamentis.

Variant Doctores. Nam S. Thom. *opusc. 73. cap. 18. S. Antonin. p. 2. tit. 2. cap. 7. §. 1. & 2.* Ioannes Medina. *Cod. de restit. qu. 2. dub. 5.* tenent prius esse solvenda debita ex delicto quam ex contractu, quia in debitis ex delicto est grauior iniuria. Ex grauiori autem iniuria grauior nascitur obligatio. Item ex charitate & misericordia prius debes extreme quam grauior indigenti succurrere, quia ex radice vigentiore vigentis. Ergo similiter ex iustitia prius teneberis solvere debitum ex delicto quam ex contractu, cum debitum ex delicto ex causa vigentiori proueniat, & in debitis ex delictis quod delictum grauius fuerit prius erit solvendum.

1 Contra Caietan. *verbo restitutio. cap. 8. Armilla. eodem. num. 36. Rosella. 16. num. 4. Tabiena. num. 26. Nauarr. cap. 17. num. 3.* exiunt prius esse solvenda debita ex contractu licito, quam ex delicto. Mouetur hac ratione Caietan. Non sunt aliena accipienda, vel retinenda inuito Domino, vt iniuste ablata, & consumpta restituantur: at eo ipso quo non reddis que ex contractu licito debes, incipis alienum inuito Domino accipere, & retinere. Hoc autem nullatenus licet occasione restituendi quod iniuste ablatum est. Ergo prius solvendum est debitum ex contractu quam ex delicto. Secundo comparatione creditoris ex contractu vtget titulus gratitudinis, cum gratis tibi contulerit beneficium. Ergo ex eo titulo preferendus est. Tertio ponamus te debitorem esse centum te te empti, & totidem ex virtus ob mutuum datum, grauiorem iniuriam irrogas venditori non solvens illa centum quam concedenti vturas, quia ille venditor expresse dissentit solutionis dilationi, quem tamen dissentium forte non habet qui vturas concessit: at a grauiori iniuria prius recedere debes. Ergo prius sunt solvenda debita ex contractu quam ex debito non soluto. Ergo eo casu creditori ex delicto, creditor ex contractu preferendus est.

3 Neutra tamen sententia placet, & veritorem reputo asseruntem inter hac debita nullum esse prelationis ordinem, sed aequè omnibus pro rata satisfaciendum esse. Vt docuit Syluest. *restitutio. 6. §. 5. Angl. restitutio. 2. num. 18. Aragon. 2. 2. 9. 6. art. 8. dub. 2. conu. 16. Gab. Valq. de restit. cap. 11. dub. 2. num. 46. Petr. Nauarra. lib. 4. de restit. cap. fin. num. 34. Molin. tra. 2. disp. 536. circa finem. Lessius. lib. 2. cap. 5. num. 16. Paulus Layman. lib. 3. sum. sect. 5. tract. 2. cap. 1. num. 6.* Ratio est efficax quia prelatio inter creditores altitenda non est nisi ex aliquo iure conferat ex iure naturali, aut positiuo colligi non potest hac prelatio inter creditores ex delicto vel contractu. Non ex iure naturali, nam eo spectato aequè vtumque debitum solui debet, cum vtumque debeat ex iustitia, & fidelitate, neque strictus vnus quam aliud, quia vnusquodque debetur quod deberi potest; hac enim obligatio non suscipit magis & minus, cum in indiuisibili consistat scilicet in non retinendo alienum, vel porius in iure alieno non laedendo. Iure autem positiuo nullibi hac prelatio iudicata est, vt constat ex *oro tit. de pignori. & hypothec. & tit. de privilegiis creditor. & ex legibus nostri regni. tit. 1. de pignori. & tit. 14. de solut. part. 5.* Ergo non est altitenda. Confirmo ex praxi omnium iudicum, qui creditores ex delicto non antepouunt creditoribus ex contracta, aut e contra. Si autem iure naturali aut positiuo debita esset hac antepositio inique iudices agerent, & restitutioni essent obnoxii hac prelationem omittentes. Sicuti inique agerent si creditores hypothecarios chirographariis non antepouerent.

4 Neque obstant fundamenta oppositarum sententiarum. Nam ad fundamentum prima sententia nego debitum ex delicto grauius esse quam ex contracta, cito ex grauiori radice proueniat. Sicuti preceptum & excommunicatio lata a Pontifice et si ex grauiori principio procedat quam lata ab Episcopo non tamen grauius vtget, vtique enim vtget quantum vtgere potest, vt probatum est. Ad confirmationem neganda est conuentionia: nam charitatis & misericordiae obiectum est alienae miseriae subsidium, quod pro qualitate miseriae magis & minus suscipit, & consequenter potest obligatio charitatis verari prius circa vnus, quam circa alterum; at iustitia petit vt vnusque quod suum est, ei que debitum reddatur. Cum ergo aequè debitum fit ablatum ex furto quam ex rapina, & hoc sicut debitum ex contractu non prius vnus quam aliud, sed aequè omnia solvenda sunt.

Ad fundamentum primum secunda sententia rei pondeo altera que proprie aliena sunt non esse retinenda, nec accipienda, vt aliorum creditorum debitis satisfactio fiat, neque de his esse questionem. At bona propria debitoris bene posse & debere non quidem retineri, vt creditoribus ex contracta fiat integra satisfactio cum prauidicio creditorum ex delicto vel e contra, sed inter omnes diuidi vt aequè omnibus satisfactio fiat. Ad secundum admitto et si in aliquibus debitis ex contracta obligationi iustitia, gratitudinis obligatio superaddatur, cum tamen iustitia aequè in debitis ex delicto, quam ex contracta procedat. *de Castro, de iust. & iur.*

dat aequè omnibus satisfaciendum est. Ad tertium nego grauiorem esse iniuriam negare debitum ex contractu, quam ex iniqua vturarum acceptione, cum vtumque debitum ex rei alienae retentione contra liberam Domini voluntatem promanet. Ad quartum per accidens est quod creditori ex contractu grauius eueniat damnum quam creditori ex delicto, aut e contra: cum obligatio restituendi aequè omnibus communis sit scilicet ne debitum alienum retineatur.

§. XX.

An ex creditoribus personalibus pauperi possis integrum debitum solvere creditore diuite insoluto?

- 1 Non videtur improbabile pauperi solui posse.
- 2 Sed spectanda est pauperis necessitas quae si ita grauis non sit, vt teneatur diues iacturam pati sui debiti nequis integre illi solvere.

Cum bona non habes quibus possis creditoribus omnibus satisfacere existimat S. Thom. *opusc. illo. 73. de restit. cap. 18. & Medina. Cod. de restit. q. 2. dub. 5.* Eiman Saa. *verbo restitutio. num. 60.* Layman. *lib. 3. sum. sect. 5. tract. 2. cap. 11. num. 7.* propendit Molin. *tract. 1. disp. 536. in fine.* te posse pauperi & grauior indigenti debitum integre solvere quia lex charitatis, & misericordiae id videtur permittere.

Sed in hac questione sententia Valq. *opusc. de restit. cap. 11. dub. 4.* cui consentit Lessius. *lib. 2. cap. 15. dub. 7. num. 46.* mihi probatur. Inquit enim Valq. si pauper ita graui necessitate premitur vt ipsi creditor diues succurrere ex misericordia deberet ea parte que sibi debita est optimè potes & debes integre debitum ei solvere, quia in ea solutione nullam creditori irrogas iniuriam, sed potius eius negotium geris praestans quod ipse facere tenebatur. At si tanta necessitate non prematur nullatenus poteris integre illi debitum solvere diuite insoluto, quia pauperi nullum prelationis privilegium ratione paupertatis est a iure positiuo concessum, vt de se constat, neque enim a iure naturali. Nam ius naturale aequè obligat debitum diuiti ac pauperi reddi, neque vnus alteri cedit, cum vtumque fit ex iustitia, tamen in eadem specie debitum pauperis grauius sit quam debitum diuitis, sicuti debitum centum grauius est quam decem, sed non obinde vnus alteri cedit, sed vtumque secundum proportionem solvendum est.

§. XXI.

An primo petenti possis debitum solvere, cum nequis aliis creditoribus eiusdem ordinis satisfacere, ipseque solutum retinere?

- 1 Creditor petens debitum in iudicio, & sententiam obtinens aliis praefertur.
- 2 Non oportet executionem sententiae obtinere, dum alij executionem suorum debitorum non obtinent.
- 3 Bonis debitoris sequestratis non potest debitor vni pra alio satisfacere.
- 4 Plures consenti creditori petenti ante sequestrationem posse debitum integre solvere.
- 5 Admitendum est spectato iure forensi.
- 6 Sed contrarium dicendum spectato foro conscientiae.

Creditor petens debitum in iudicio, & sententiam obtinens, vt sibi debitum soluitur aliis creditoribus ex eadem causa praefertur. Vt habetur, *leg. inter eos. ff. de re iudic. in d. Gloss. leg. si hominem. §. quoriam. ff. de possess. & leg. qui autem. §. sciendum. ff. que in fraudem creditor. leg. pupillus. eodem tit. & leg. regia. 1. & 13. tit. 14. part. 5. & leg. 9. tit. 15. part. 5.* In praemium enim eius diligentiae, & vigilantiae hac prelatio iure illi conceditur.

Sed an hic creditor debeat sententiae executionem obtinere, vt ceteris omnibus creditoribus praefertur non satis constat Valq. *de restit. cap. 11. dub. 5. n. 11. 3.* Placet non esse necessarium maxime iure nostro regio eo quod in *d. leg. 1. solius sententiae mentio facta est, vt prelatio concedatur.* Et placet hac sententia interim dum alij creditores debiti solutionem non petunt, & executionem non obtinent: atramen quod ea sententia interim dum non mandatur executioni aliis creditoribus eandem causam habentibus non prauidetur, docuit Bald. *leg. fin. Cod. de bonis auctorit. iudic. possid. quem sequitur Gregor. Lopez leg. 9. tit. 15. part. 5.* Vnde poterunt alij similiter suorum debitorum solutionem petere & cum eo qui sententiam prius obtinuit concurrere, quia nullus in possessionem ex causa iudicati non possidet teste Decio *conf. 400.*

At si antequam debitum soluerent alij creditores executionem suorum debitorum obtinerent, illi certe praefertendi essent priori creditori sententiam obtinenti. Et idem est si sententia pro plurius

pluribus lata esse, vnus illorum in suis fauore executionem obtineret, is namque omnibus alijs praefertur debet *argum. leg. iudicati actione. ff. de re iudicata. Glossa & Doctores leg. inter eos, verbo occupantis. ff. eadem leg. si ex iure ff. qui potiores in pignori habeantur.* Ea namque sententia vel executio vicem pignoris habet in bonis debitoris, illiusque bona solutioni debiti quasi oppignorantur, & hypothecantur. Sicuti ex Bart. aduertit Molina *tr. 2. diff. 635. circa finem. Matier. leg. 7. tit. 16. part. 5. Glossa. 5. in fine. Lessius. cap. 15. num. 39. Layman. de restitut. cap. 11. num. 7.*

4 Postquam debitor bonis cessit, vel ea bona sunt auctoritate iudicis sequestrata vt ex alijs creditoribus fiat satis, nequit debitor creditorem aliquem alijs aequalibus praefertre. Et idem est postquam ob absentiam debitoris aliquis creditor missus est in possessionem bonorum debitoris, vt tranfacto biennio ex illis bonis ei fiat satisfactio. Nam interim non potest debitor ea bona alteri applicare, sed referuanda sunt ipsi creditori satis faciendae, tum alijs omnibus qui intra illud biennium comparuerint, & legitime esse creditores probauerint; nam is omnibus possessio illius primi prodest. Si autem creditores absentes à Prouincia fuerint, quadriennium conceditur intra quod comparere possint. Vt autem hi omnes creditores missi in possessionem censentur virtute illius creditoris in possessionem missi, debet primus missus esse in omnium bonorum possessionem. Vt ex Bart. & alijs aduertit Gregor Lopez *leg. 9. tit. 15. part. 5. Solutis vero his creditoribus in possessionem missis, siquid ex bonis debitoris superfit in loco publico vel apud depositarium publicum reponitur, vt ex eo satisfactio fiat alijs creditoribus si forte comparuerint, vel debitori reddatur. Sicuti habetur leg. fin. Cod. de bonis auctor. iudic. possidend. & aduertit Mol. *diffut. 536. prope finem.**

4 Quaesitio igitur grauis est, an liberum sit debitori ante sententiam vni ex creditoribus integrum debitum soluere, cum videatur pauperiorem, & impotentem se reddi alijs creditoribus soluendo?

Plures Doctores, Syluester *restitutio. 6 q. 8. Nauarr. cap. 17. n. 58. Matienzo. leg. 7. tit. 16. lib. 5. nouis collect. Gloss. 5. circa finem & propendet Molina. diff. 536. prope finem.* asserunt creditori petenti, exigentique debitum, cum alij tacent ne possit debitum integre soluere. Eo quod diligentia, & vigilantia suam meliorem fecerit. Vt dicitur in *leg. qui autem. §. secundum. ff. qui in fraudem creditor. & leg. pupillus eodem tit. & leg. regia. 9. tit. 15. part. 5.* Si autem proprio motu vni potius ex creditoribus solueris alijs insoluis relictis caesent praedicti Doctores te iniustitiam committere, tamen factum teneret, neque ipsi accipientes obligationem haberent restituendi. Ratio horum est, quia in dictis legibus solutum non reuocatur. Ergo signum est in conscientia retineri posse, alias leges praedictae iniustitias fouerent. Praeterquam quod illa bona non sunt specialiter hypothecata alijs creditoribus solutendis, & cum creditor nihil aliud accipiat quam quod sibi debitum est, non est vnde obligatio restituendi oriatur.

5 Ceterum aliter dicendum existimo spectato foro iudiciali, ac foro conscientiae. Spectato namque foro iudiciali fateor creditori petenti prius debitum & accipienti non reuocari solutum, quia id expresse habetur in dicta leg. quia autem, & leg. pupillus. & leg. 9. tit. 15. part. 5. Si autem non petenti debitum traderetur spectato iure communi reuocandum esset. Nam ea permissio non reuocatio quae in dictis legibus habetur est ob vigilantiam creditoris in debito exigendo. Qua matura exactio, & petitione suam conditionem meliorem fecit. Ergo cessante petitione quia nulla est ex parte creditoris vigilantia, solutio reuocanda est, fauetque dicta lex pupillus in prima parte, vbi cauetur solutum per gratificationem reuocari, hoc est solutum alicui non petenti, vel vt placet glossae ibi, & Gregorio Lopez solutum alicui tantum cum plures petierint, quia eo casu non est gratificationi locus. At spectato iure nostri regni dicta leg. 9. existimo necessarium non esse petitionem creditoris, sed eo ipso quo ante sententiam solutus solutum non reuocatur, quia in praedicta lege nihil de vigilantia creditoris habetur, sed voluntati debitoris remittitur, ibi. *De quo paga su deuda à aquel aquien bien quoria.* Sola enim debitoris beneuolentiae causa est sufficiens ante sententiam ne solutum reuocetur. Vt docuit Valq. *de rest. cap. 11. dub. 5. n. 106.*

6 Verum spectato conscientiae foro probabilius existimo nec te posse debitum integre vni creditorum aequale ius cum alijs habenti soluere alio iure solutus relinquens, neque ipse potest sic oblatum recipere, sed teneri in conscientia restituere. Quae fuit sententia Valq. in *supradicto loco.* Moucor quia iure naturali spectato cum bona debitoris omnibus creditoribus satisfaciendis non sufficiunt, sunt pro rata secundum proportionem diuidenda: neque vnus creditorum eo casu actionem habet, vt sibi debitum integre soluat, sed tantum vt soluat ea pars quae proportione facta cum alijs creditoribus competit. Quod si vltra eam partem aliquid ei datur iniuste datur & indebitum accipit & cum obligatione restituendi alijs creditoribus quibus illud incrementum detrahitur, & debitum erat. Neque ex eo quod

creditor petat sibi debitum integre solui acquirit, vt ei solutio integra concedatur, quia ea petitio iniusta est, ac proinde nullum ius concedere potest. Haec autem quae secundum ius naturae certa sunt nullatenus iure postiuo mutata videntur. Nam si attentè leges tam iuris communis, quam nostri regni considerentur, tantum concedunt resolutum debitum reuocatur. Quod vero creditori soluere possit, impletque potest accipere & acceptum retinere non dicitur. Neque ex eo quod debitum reuocandum non sit inferri licet licite retineri possit: sapè enim leges ob vitandas hanc reuocationem denegant, vt in deceptioe infra dimidium iusti pretij, cum tamen in conscientia retineri non possit.

§ XXII.

Quibus in euentibus concedatur conditio indebiti, seu repetitio indebiti soluti

- 1 Status quaestiois.
- 2 Iudicis sententia non coactus si soluat indebitum repetere potest.
- 3 Mulier, miles, rusticus, eius debitum naturaliter soluit repetere possunt.
- 4 Ex tenditur conclusio non tantum ad quantitatem, sed ad factum.
- 5 Qualiter heredibus competat petitio.
- 6 Quis sit modus recuperandi indebitum solutum.

HVeuusque actum est de obligatione quam debitor habet creditoribus satis faciendi. At quia aliquando errore deceptus soluere potest indebitum, examinandum est qualiter solutum repetere possit.

Regula generalis est debitor iudicis sententia non coactus, si indebitum soluat potest illud repetere ex conditione indebiti *leg. 1. & leg. ff. de condit. indebiti leg. cuius per errorem. ff. de regulis iuris. & cap. fin. de solutionib. 26.* Quod verum est non solum quando ignorans soluit, sed etiam quando soluit dubius an sit debitum. Vt habetur *leg. fin. Cod. de condit. indebiti & leg. regia. 30. tit. 14. part. 5. & ibi Greg. Lopez Glossa 3.* Quapropter si sciens esse debitum solueret, nequaquam conceditur ei repetitio nisi forte sit minor cui beneficium restitutoris in integrum non denegatur, quia ea scientia postea praesumitur donare voluisse secundum regulam iuris, cuius per errorem datur repetitio est, eiusdem consilio datur donatio est. Et habetur *leg. indebitum. Cod. de condit. indebiti. & leg. regia. 30. tit. 14. part. 5. & ibi Gregor. Lop.* Debet autem creditor conscientis esse non tantum debitum, sed tanquam donatum sibi concedi: aliter ex defectu acceptationis non tenetur donatio, reuocaturque poterit. Vt colligitur ex *leg. si ego ff. si certum petatur, & alijs rebus tradit Gregor. Lopez. supra.*

Debet autem indebitum esse ciuilitate & naturaliter. Nam naturaliter debitum sit, esto sit indebitum ciuilitate repeti solutum non potest, quia absolute debitum est. Vt bene notauit Gregor. Lopez. *leg. 28. tit. 14. par. 5. Gloss. 2. & leg. 13. eod. Glossa 6.*

Ab regula excipiuntur miles, mulier, minor, rusticus qui si iuris ignorantia soluerint, tamen si debitum naturale sit, cum tamen non debeatur, ciuilitate repetere illud possunt. Vt contingit in legatis in testamento minus solemnibus relictis, quae soluta à muliere, muliere, minore, rustico credentibus obligatos esse, repetitio conceditur. Vt habetur *leg. regia. 31. 14. part. 5. & ibi Gregor. Lopez.* Ab his tamen neque ab vilo alio repetitur solutum post abolitionis sententiam, quia praesumitur vel naturaliter debitum, vel gratis donatum. Sicuti dicitur *leg. si indebitum leg. iudicis vnus debitorum. ff. de condit. indebiti, & leg. regia. 16. tit. 11. par. 3. & leg. 33. tit. 14. part. 5.* nisi forte solutum sit inter petitiones inter quas est prohibita donatio. ex *leg. si sponsus. §. si uxor & maritus. ff. de Donationib. de quo Alexand. conf. 82. volum. 3. Greg. Lopez. d. leg. 33. Gloss. 5.*

Extenditur conclusio vt solutum repeti possit non solum ad quantitatem solutum, sed etiam ad factum praestitum. Si enim credens te esse obligatum in fauorem alicuius factum aliquod praestare, cum tamen obligatus non esses, poteris abstimationem illius facti repetere per conditionem indebiti. *leg. si non forem. §. libertus circa finem. ff. de condit. indebiti, & ibi Gloss. & leg. 40. tit. 14. par. 5. & ibi Greg. Lop.* Item procuratoribus & testamentarijs, alijue nomine alterius indebita soluentibus conceditur Dominis vel heredibus repetitio. ex *leg. 2. §. 1. & leg. sequentibus. ff. de condit. indebiti. leg. 42. tit. 14. part. 5. & ibi Gregor. Lopez.* quia perinde est ac si ipsi Dominus ex errore soluisent.

Item haeredes, & successores putari si debita defuncti soluant credentes vere haeredes esse, cum tamen non sint, repetere poterunt solutum, hac tamen differentia; nam si nomine defuncti soluant, vt in nubio praesumendum est inquit alijs rebus soluant, vt in nubio praesumendum est inquit alijs rebus Gregor. Lopez *leg. 36. tit. 14. part. 5.* repetere à creditoribus non possunt, sed ab haerede cuius negotium vniuerse gesserunt. Vt constat ex *leg. de haereditate. Cod. de petit. haeredit. & leg. 50. tit. 14. part. 5.*